प्री-बोर्ड परीक्षा 2022

कक्षा–10 वी

विषय–संस्कृत

समयः 3 घण्टे पूर्णांकाः 80

निर्देशः (1) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।

(2) प्रश्नानां सम्मुखे अंकाः प्रदत्ताः।

प्र01– उचितं विकल्पं चित्वा लिखत– 06

I. 'पठित्वा' इत्यस्मिन् पदे प्रत्ययः अस्ति–

(अ) क्त (ब) क्त्वा (स) शतृ (द) शानच्

II. 'हतः' इत्यस्मिन् पदे प्रत्ययः अस्ति–

(अ) तुमुन् (ब) तव्यत् (स) क्त (द) मतुप्

III. 'आदाय' इत्यस्मिन् पदे प्रत्ययः अस्ति–

(अ) अनीयर् (ब) शतृ (स) यत् (द) ल्यप्

IV. 'हसन्' इत्यस्मिन् पदे प्रत्ययः अस्ति–

(अ) क्तवतु (ब) क्त (स) शानच् (द) शतृ

V. 'विचित्रः साक्षी' अनयोः पदयोः विशेषणम् अस्ति–

(अ) साक्षी (ब) विचित्रः (स) उभौ (द) कोऽपि न

VI. 'क्रुद्धः कृषीवलः' अनयोः पदयोः विशेषणम् अस्ति–

(अ) क्रुद्धः (ब) विचित्रः (स) उभौ (द) कोऽपि न

प्र02– रिक्त स्थानं पूरयत– 07

I.	'बलीवर्दः' पदस्य पर्याय पदं ....अस्ति।	(गौः ,वृषभ :)
II.	'चक्षुष्' पदस्य पर्याय पदं....................अस्ति।	(नेत्रम् , मुखम्)
III.	'पक्वः' पदस्य पर्याय पद. ....अस्ति।	(कोमला,अपक्वः)
IV.	'सम्पन्नम्' पदस्य विलोम पदं.............अस्ति।	(विशेषणम् , विपन्नम्)
V.	'पिता' पुत्राय बाल्ये....................यच्छति।	(विद्याधनम् , धर्मधनम्)
VI.	बुद्धिमती............व्याघ्रं ददर्श।	(गहनकानने, कुण्डलपुरग्रामे)

प्र03– युग्ममेलनं कुरूत– 06

	(अ)	(ब)
I.	मम	– उपसर्गः अस्ति
II.	रामेण	– पंचमी विभक्तिः
III.	लताः	– प्राचार्यः
IV.	कस्मात्	– षष्ठी विभक्तिः एकवचनम्
V.	प्र+आचार्यः	– प्रथमा, द्वितीया बहुवचनम्
VI.	अनु , प्रति	– तृतीया विभक्तिः

प्र04– एकवाक्येन उत्तरं लिखत– 07

I. 'गम्' धातोः लृट् लकारे प्रथम पुरूष द्विवचने रूपं किं भवति ?

II. 'हस्' धातोः लट् लकारे प्रथम पुरूष बहुवचने रूपं किं भवति ?

III. पठ् धातोः लोट् लकारे मध्यम पुरूष एकवचने रूपं किं भवति ?

IV. 'पा' धातोः लङ् लकारे उत्तम पुरूष एकवचने रूपं किं भवति?

V. 'तत्र नाम राजपुत्रः वसति स्म' अस्मिन् वाक्ये अव्ययपदं किम् अस्ति ?

VI. 'पच्' धातोः लट् लकारे मध्यम पुरूष एकवचने रूपं किं भवति ?

प्र05– शुद्ध उत्तरे 'आम्' अशुद्ध उत्तरे 'न' इति लिखत ? 06

I. 'हिम +आलय:' इत्यत्र दीर्घ सन्धिः अस्ति ?
II. 'एकैक:' इत्यत्र गुण सन्धिः भविष्यति ?
III. 'तत्+लीन:' इत्यत्र सन्धिः तल्लीनः भविष्यति ?
IV. 'प्रतिदिनम्' इत्यत्र द्वन्द समासः अस्ति ?
V. 'विद्यालय:' इत्यत्र तत्पुरूष समासः अस्ति ?
VI. 'मातापितरौ' इत्यत्र द्वन्द्व समासः अस्ति ?

अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषायं लिखत–

प्र06– केन समः बन्धुः नास्ति ? 02
अथवा नराणां प्रथमः शत्रुः कः ?

प्र07– कृषकः किं करोति स्म ? 02
अथवा कविः कुत्र सञ्चरणं कर्तुम् इच्छति ?

प्र08– बुद्धिमती केन उपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता ? 02
अथवा अर्धबलस्य लक्षणम् किम् ?

प्र09– भूकम्पस्य केन्द्रबिन्दु कः जनपद आसीत् ? 02
अथवा निर्धनः जनः कथं वित्तम् उपार्जितवान् ?

प्र.10– मयूरः कथं नृत्यमुद्रायां स्थितः भवति ? 02
अथवा वसन्तस्य गुणं कः जानाति ?

प्र.11– जननी कीदृशी भवति ? 02
अथवा कीदृशं कर्म व्यायाम संज्ञितम् कथ्यते ?

प्र.12– वाच्यपरिवर्तन कुरूत (कोऽपि द्वौ) – 02

I. क्रुद्धः सिंहः धावति । (कर्मवाच्ये)
II. त्वया सत्यं कथितम् । (कर्तृवाच्ये)
III. लतया गीतं गीयते । (कर्तृवाच्ये)
IV. रामः पुस्तकं पठति । (कर्मवाच्ये)

प्र.13–अधोलिखितानि वाक्यानि कः कं प्रति कथयति। (कोऽपि द्वौ)– 02

I. वस्तुतः वनराजः भवितुं तु अहमेव योग्यः। क:–कंप्रति
II. अहं विशालकायः बलशाली पराक्रमी च। कः –कंप्रति
III. मम सत्यप्रियता तु जनानां कृते उदाहरणास्वरूपा । क:–कंप्रति
IV. अरे अहिभुक्। नृत्यातिरिक्तं का तव विशेषता ? क:–कंप्रति

प्र.14– प्रश्न निर्माण कुरूत (कोडपि द्वौ)– 02

I. पुत्रं द्रष्टुं सः प्रस्थितः।
~~II.~~ न्यायाधीशः <u>बंकिमचन्द्रः</u> आसीत्।
III. तदिदानीम् <u>भूकम्पकारणं</u> विचारणीयं तिष्ठति।
~~IV.~~ <u>तत्वार्थस्य</u> निर्णयः विवेकेन कर्तुशक्यः।

प्र.15–अधोलिखितेपु अशुद्ध कारक वाक्यानां शुद्धं कुरूत–(कोडपि द्वौ) 02

I. सीता फलं <u>खादसि</u> ।
~~II.~~ त्वम् मानुषात् <u>विभेति</u>।
III. <u>वृक्षेण</u> पत्रं पतति।
IV. <u>शिवं</u> नमः।

प्र.16–अधोलिखितेषु गद्यांशेषु गद्यांशमेकस्य प्रश्नानां उत्तराणि संस्कृत भाषायां लिखत– 03

इयमासीत् भैरवविभीषिका कच्छ भूकम्पस्य। पञ्चोशङ द्विसहस्त्रख्रीष्टाब्दे (2005 ईस्वीये वर्षे) अपि कश्मीर प्रान्ते पाकिस्तान देशे च धरायाः महाकम्पनं जातम् । यस्मात् कारणात् लक्षपरिमिताः जनाः अकालकालः कवलिताः।

प्रश्नाः– I. कदा कश्मीर प्रान्ते पाकिस्तान –देशे च धरायाः महाकम्पनं जातम्?

II. कति जनाः अकालकालकवलिता :?

III. 'भूकम्पस्य' अस्मिन् पदे का विभक्तिः अस्ति ?

'अथवा'

विचित्रा दैवगतिः। तस्यामवे रात्रौ तस्मिन् गृहे कश्चन चौरः गृहाभ्यन्तर प्रविष्टः। तत्र निहितामेका मञ्जूषाम् आदाय पलाचितः। चौरस्य पादध्वनिना प्रबुद्धोडतिथिः चौरशडकया तमन्वधावत् अगृह्णाच्च, परं विचित्रमघटत। चौरः एव उच्चैः क्रोशितुमा रभत 'चौरोडयं चौरोडय' इति।

प्रश्नाः– I. विचित्रा का ? II. रात्रौ तस्मिन् गृहे कः गृहाभ्यन्तरं प्रविष्ट :?

III. 'चौरशंकया' इत्यस्मिन् पदे का विभक्तिः अस्ति।

प्र.17–अधोलिखितेषु पद्यांशयोः पठित्वा पद्यांशमेकस्य प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषायां लिखत । 03

अवक्रता यथा चित्रे तथ वाचि भवेद् यदि।
तदेवाहुः महात्मानः समत्वमिति तथ्यतः।।

प्रश्नाः– I. वाचि का भवेत् ? II. चिन्ते का भवेत् ?

III. भवेत् इत्यस्मिन् पदे कः लकारः अस्ति ?

'अथवा'

सेवितव्यो महावृक्षः फलच्छायासमन्वितः।
यदि दैवात् फलं नास्ति छाया केन निवार्यत।।

प्रश्नाः–

I. का सेवितव्यः ? II. फलच्छायासमन्वितः कः ?

III. 'सेवितव्यः' पदे कः प्रत्ययः ?

प्र.18–अधोलिखितयोः नाट्यांशयोः पठित्वा नाट्यांशस्य प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषायां लिखत– 03

काकः– (अट्टहासपूर्णेन–स्वरेण)–सर्वथा अयुक्तमेतत् यन्मयूर हंस–कोकिल–चक्रवाक–शुक–सारसादिशु पक्षिप्रधानेषु विद्यामानषु दिवान्ध–स्यास्य करालवक्त्रस्याभिषेकार्थ सर्वे सज्जाः। पूर्ण दिनं यावत् निद्रायमाणः एषः कथमस्मान् रक्षिष्यति।

प्रश्नाः– I. निद्रायमाणः कः कथमस्मान् रक्षिष्यति ?

II. 'सर्वथा अयुक्तमेतत् इति कः कथयति ?

III. कः धातुः अस्ति ?

'अथवा

पिकः– (उपहसन्) कथं त्वं योग्यः वनराजः भवितुं यत्र–तत्र का–का इति कर्कशध्वनिना वातावरणमाकुली करोषि। न रूपम्, न ध्वनिरस्ति। कृष्णवर्णम् मेध्यामेध्य भक्षकंत्वं कथं वनराजं मन्यामहे वयम् ?

काकः– अरे ! अरे! किं जल्पसि ? यदि अहं कृष्णवर्णः तर्हित्वं किं गौराङ्ग ?

प्रश्ना:–

I. यदि अहं कृष्णवर्णः तर्हि त्वं किं गौराङ्गः ? इति कः कथयति ?

II. पिकः उपहसन् काकं प्रति किं कथयति ?

III. 'कथितम् इत्यस्मिन् पदे कः प्रत्ययः अस्ति ?

प्र.19–मञ्जूषातः समुचितं पदं चित्वा रिक्त स्थानानि पूरयत (कोऽपि त्रयः) 03

(मेध्यामेध्यभक्षकः, सर्वदा, देउलाख्यो, भृशम्, दैन्यं, भूमि :)

I. अस्ति......................ग्रामः

II. काकः ....भवति।

III. पुत्रस्य.....................दृष्ट्वा अहं रोदिमि।

IV. ....व्यायामः कर्त्तव्यः।

V. फालद्वये विभक्ता.......................।

VI. इदानीं वायुमण्डलं................प्रदूषितमस्ति।

प्र.20– प्रश्नपत्रे समागतान् श्लोकान् विहाय स्वापाठ्यपुस्तकात् सुभाषितद्वयं लिखत। –04

प्र.21– स्वप्राचार्यस्य कृते ज्वरपीड़ा कारणेन दिनद्वयस्य अवकाश प्रार्थना पत्रं संस्कृते लिखत? – 04

'अथवा'

स्वमित्रं प्रति दशमी कक्षायां प्रथमं स्थानं प्राप्त्यावसरे शुभकामना पत्रं संस्कृते लिखत ?

प्र.22– अधोलिखितं अपठितं गद्यांशं सम्यक् पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखंत – 04

संसारे जनाः सुखम् इच्छन्ति। सुखं च धनेन एवं प्राप्तुं शक्यते। अतः धनोपार्जनस्य आवश्यकता भवति यस्य पार्श्वे धनं भवति सः सुखेन शेते। निर्धनं पुरूषं तु मित्राणि अपि त्यजन्ति। चौर्येण, कपटेन, च प्राप्तं धनं विनाशकरं भवति। कृषिकर्मणा, व्यापारेण, परिश्रमेण च प्राप्तं धनं फलानि। यद् धनं फलति तेनैव सुखं प्राप्यते। धनहीनोऽपि सुखी भवति। सुखं तु मनसा अनुभूयते। यत्र संतोषः, तत्रैव वस्तुतः सुखम्।

प्रश्नाः–

i. कुत्र जनाः सुखम् इच्छन्ति ?

ii. काभ्याम् प्राप्तं धनं विनाशकरं भवति ?

iii. वस्तुतः कुत्र सुखं वर्तते ?

iv. 'प्राप्तुम्' इत्यस्मिन् पदे कः प्रत्ययः अस्ति ?

प्र.23–अधोलिखितेषु एकं विषयं स्वीकृत्य संस्कृते निबन्धं लिखत – 04

i. संस्कृत भाषायाः महत्त्वम् ii. छात्र जीवनम्

iii. वृक्षारोपणम् iv. सदाचारः

-----000-----